

Raamatus kirjeldatud 50 matkarada Eesti kaardil

1 Alatskivi matkarada	26 Riisa õpperada
2 Kakerdaja loodusrada	27 Selli-Sillaotsa õpperada
3 Liivanõmme õpperada	28 Valgejärve loodusõpperada
4 Luhasoo matkarada	29 Viitna loodusõpperada
5 Meenikunno matkarada	30 Viru raba õpperada
6 Naissaare lõunarada	31 Elva Väike Väerada
7 Pühajärve matkarada	32 Keila-Joa pargi loodusrada
8 Roiupalu õpperada	33 Koiva pärandkultuuri jalgrada
9 Rõuge ürgoru matkarada	34 Lilli loodusmaja õpperada
10 Tilleoru matkarada	35 Orjaku õpperada
11 Harku metsa loodusrada	36 Panga pank
12 Kekkose matkarada	37 Rae järve matkarada
13 Käsnu matkarada	38 Rannametsa-Tolkuse loodusõpperada
14 Kütioru matkarada	39 Taevaskodade matkarada
15 Leemeti-Õngu matkarada	40 Valgesoo õpperada
16 Loodi Põrguoru matkarada	41 Harilaiu matkarajad
17 Loosalu-Paluküla loodusrada	42 Järvi-Aegviidu matkarada
18 Sakala tee matkarada	43 Karula pikk jalgsimatkarada
19 Seljamäe loodusrada	44 Kihnu matkarada
20 Vösu-Nõmmeveski matkarada	45 Kiideva-Puisse matkarada
21 Majakivi-Pikanõmme õpperada	46 Kurtna matkarada
22 Männikjärve raba õpperada	47 Osmussaare matkarada
23 Nigula raba õpperada	48 Piusa jõe ürgoru matkarada
24 Paganamaa õpperajad	49 Poruni matkarada
25 Parika Väikejärve õpperada	50 Tammsaare – Järva-Madise matkarada

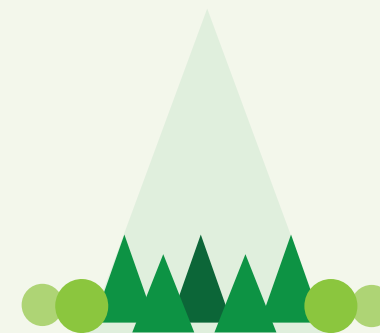

Foto: Vaido Otsar

Ülar Allas

EESTIMAA 50 parimat MATKARADA

MATKARAJAD KUTSUUVAD!

Pisikesel Eestimaal leidub üllatavalt palju matkaradu. Ühed neist on lühikesed, teiste läbimine nõuab mitu päeva. Leidub kergeid radu, ent kohtab ka selliseid, mis isegi karastunud matkaselli võhmale võtavad. Mõnele matkarajale pääseb ligi hõlpsasti, aga mõned asuvad nii varjatud kohas, et nende juurde jõudmine võib kujuneda omaette matkaks.

Sellesse raamatusse on valitud 50 kodumaist loodusrada, mida kindlasti tasub külastada. Nimekiri on püütud koostada selliselt, et igaüks võiks nende seast endale midagi põnevat leida. Valikus leidub pikemaid radu seiklejatele ja head füüsilist vormi nõudvaid radu sportlikele loodusesõpradele. Omaette peatükki on koondatud lühikesed ja kerged matkarajad, mis sobivad lastega peredele. Ühte ja sama matkarada võib läbida mitu korda, sest igas päevas on midagi kordumatut.

On olemas kümneid põhjuseid, miks tasub matkale minna. Küllap nõustuvad kõik, et matkamine on tervisele kasulik. Looduses viibimine vähendab stressi ja ärevust. Selle asemel et veeta aega arvuti- ja teleekraanide ees, saame võimaluse kogeda maailma vahetult ja filtriteta. Õpime elama hetkes. Rännaku ajal töötab aju teistmoodi – me muutume loomingulisemaks ning pähe võivad tulla uued ja kasulikud ideed. Matkal õpime paremini tundma iseennast ja kaaslasi. Pealegi ei nõua matkale minek palju raha.

Kohtumiseni looduses!

Ülar Allas

LOODUS TÄNAB ARUKAT MATKAJAT

Kui suhtume loodusesse austusega ja käitume heaperemehelikult, saame vastutasuks kuhjaga kordumatu elamusi. Seetõttu tuleb matkates järgida lihtsaid reegleid.

- ▲ Püüa tegutseda loodusesse jälgi jätmata.
- ▲ Telgi ja tee lõket vaid selleks ettenähtud kohtades. Nii vähendad tuleohtu ja säästad loodust liigsest koormusest.
- ▲ Ära jäta lõket valveta ja lahkudes kustuta see korralikult. Tuleohtlikul ajal ei tohi lõket teha isegi mitte lõkkealustel.
- ▲ Pese ennast ja nõusid kuival maal, nii ei reosta sa vee- kogusid. Pesuvahendit pole enamasti vaja kasutada, sest veest piisab.
- ▲ Võimaluse korral võta toit kaasa korduvkasutusega karpide ja kottidega. Nii vähendad matkal tekkivaid jäätmeid.
- ▲ Hoia koer looduses liikudes rihma otsas.

Fotod: Ülar Allas

10 LEMMIKRADA

ALATSKIVI MATKARADA

Alatskivi alevik asub Tartu maakonnas **Peipsiääre vallas**. Selles piirkonnas kohtuvad kaks maastikurajooni: lääne pool laiub **Ugandi lavamaa** ja ida poole jääb **Peipsi madalik**. Alatskivi maastiku, järvede, vanade loodusemetsade ja rikkaliku kultuuripärandi väärtust mõisteti varakult. Seetõttu võeti Alatskivi mõisa park ja selle lähim ümbrus juba 1929. aastal kaitse alla. Hiljem laiendati kaitstavat piirkonda ja 2000. aastal sündis Alatskivi **maastikukaitseala**.

Alatskivi loss ja Hirveaed

Enamik külastajaid saabub Alatskivile selleks, et imetleda **kaunist uusgootika stiilis lossi**. Mõisnik **Arved Georg von Nolckeni** projekti järgi ehitatud meistriteos valmis aastal 1885. Üldjoontes meenutab uhke ehtis Briti kuninglikule perekonnale kuuluvat Balmorali suveresidentsi, mis asub Šotimaal. Pärast lossiga tutvumist maksab kindlasti võtta ette jalutuskäik mööda Alatskivi matkarada, et kohalikust eluolust veelgi parem ülevaade saada. See matkarada rajati 1975. aastal tänu koduloolase **Jaan Eilarti** algatusele. Vaheldusrikas pinnamood ja maalilised vaated pakuvad avastamisrõõmu igal aastaajal. Teekonda soovitatakse alustada **Alatskivi looduskuse** juurest. Esimene rajalõik kulgeb läbi **Hirveaia**, kuhu on püstitatud **National Geographicu kollane aken**. Siin võib korraga nautida vaadet loodusele ja lossi idatiivale. Hirveaiaks hakati avarat pargiaasa nimetama 19. sajandi lõpul, mil mõisarahva ja nende külaliste meeleheaks jooksid siin tõepoolest ringi elusad hirved. Praegu on Hirveaed muutunud aleviku elanike kogunemispaiigaks. Siin peetakse jaaniõhtuid ja tähistatakse muid sündmusi.

Üle Valgesilla Linnamäeni

Hirveaiast laskub rada Alatskivi järve äärde. Tegelikult on see veekogu tekkinud Alatskivi jõe ülepaisutuse tulemusel. Pais rajati jõe juba Rootsi ajal,

10 SPORTLIKU MATKARADA

HARKU METSA LOODUSRADA

Harku vallas otse Tallinna külje all laiub Harku mets, mis on pealinlaste seas hinnatud roheala. Harku metsa all leidub teid ja sihte, mida võib läbida omaette lõikudena või omavahel kombineerituna. Meie valime 8 km pikkuse loodusraja, mis pakub kõige paremat ülevaadet Harku metsa vaheldusrikkast maastikust, siinsetest soodest ja luitestikust ning Harku mõisaansamblist. Rada on ringikujuline ning terve teekonna läbimiseks võiks varuda 3–5 tundi.

Luited ja sood

Harku loodusrada saab alguse metsa kirdeservast, **Tähetorni tänava äärest**. Liiklusvahendi võib jätta Tähetorni tänava äärsesse parklasse. Samuti saab kohale tulla ühistranspordiga. Esimene kolmandik loodusrajast kulgeb mööda liivaluiteid, mida hüütakse **Harku mägedeks**. Luitevööst põhja pool asuvat madalat ala kutsutakse **Mustsooks** ja lõuna poole jäävat piirkonda **Valgesooks**. Veelgi kaugemale lõunasse jääb **Kollane soo**. Kolm nimetatud soomassiivi kokku moodustavad **Harku raba**.

Metsa mitu nägu

Harku mets on mitmepalgeline. Otse liivase ala serval kasvab **rabamännik**. Puud pole rabamännikus kuigi kõrged, ent vanust on paljudel neist tublisti üle sajandi. Mõnesaja meetri pärast jõuame **palumännikusse**. Siinsed puud on juba märksa kõrgemad, kuna maapind sisaldab oluliselt suuremal hulgal toitaineid. Puude all kasvab rohkesti pohli. Murdekeeles kutsutakse pohli palukateks ja usutavasti tulebki sellest palumetsa nimetus. Kaugemale kõndides muutub palumännik **nõmmemännikuks**. Need kaks viimast ongi Harku luidete kõige tavalisemad metsatüübid. Nõmmemännik on kuiv, väheviljakas ja mitte eriti liigirikas. Siin kasvavad kanarbik ja **pohlale sarnanev leesikas**. Järgnev rajalõik kulgeb mööda Harku luitestiku kõrgemat osa. Pinnamood on väga vahelduv, sest kõrgemate küngaste

10 PÕNEVAT ÕPPERADA

MAJAKIVI-PIKANÕMME ÕPPERADA

Ligi 13 km pikkune **Juminda** poolsaar on eriline selle poolest, et selle tipp jätkub suurtest kividest koosneva ketina merevee all. Asustus paikneb Jumindal pigem piki rannajoont, kuna poolsaare keskosas laiuvad inimestest hõivamata metsad ja sood. Juminda huviväärsused on Hara endine allveelaevade baas ja Majakivi, mis on Eesti suuruselt kolmas rändrahn. Loodusesõpru meelitab Juminda poolsaarele Majakivi-Pikanõmme õpperada. Raja pikkus on 7 km ja seda saab läbida üksnes jalgsi. Matka võib alustada kahest kohast. Üks võimalus on sõita mööda Kuusalu-Leesi teed poolsaare tipu poole ja enne Kolga-Aabla küla pöörata paremale. Sagedamini alustatakse teekonda siiski poolsaare idakaldalt, Leesi-Hara tee servas asuvas parklast. Rada tähistavad puudele joonistatud valge-rohelised märgid. Umbes 2 km rajast moodustab laudtee, mis võib vihmase ilmaga olla libe. Õpperada on 8-kujuline. Võib piirduda ka kõigest ühe rajasilmuse läbimisega, kuid siis jääb paljugi nägemata.

Asume teele!

Leesi-Hara tee äärest matka alustanuid võtab kohe teekonna alguses vastu **3 m kõrgune rändrahn**. See on justkui Majakivi noorem vend ning on seetõttu ristitud **Onnikiviks**. Esialgu kulgeb teerada läbi mustikamänniku. Alates kesksuvest saab siin metsamarjadega maiustada. Mõne aja pärast tõuseb rada kõrgendikule, kus kasvab laanekuusik ja metsaalune maapind on üle puistatud sammaldunud **kivikülviga**. Matkaraja ääres voolav metsaoja näib looduslik, kuid selle on tegelikult tekitanud inimkäed. Nimelt on tegu möödunud sajandi keskel kaevatud **kuivenduskraaviga**. Aastate jooksul on sirge kraav omandanud metsikuma ilme.

Vaheldusrikas maastik

Juminda poolsaare keskosa ilmestavad **kunagised rannavallid ja -lited**. Nende vahel madalamates kohtades paiknevad erinevat tüüpi sooribad.

10 RADA LASTEGA PEREDELE

ELVA VÄIKE VÄERADA

Elva on kena linnake, mis areneb jõudsalt ning on sealjuures oskuslikult säilitanud miljööväärtusliku ilme. Veel 19. sajandil oli Elva soise maastiku tõttu üsna hõredalt asustatud piirkond. Olukord muutus, kui 1889. aastal avati siin raudteejaam. Meeri mõisnik **Oscar von Seydlitz** mõistis esimesena, et Elvast võiks saada hinnatud puhkeasula ja ehitas Arbi järve ümbrusse mitu suvilat. Peagi hakkas nende ümber kujunema asula.

Alguses oli terviserada

Elva kandis leidub tervise- ja matkaradasid igale maitsele. 3 km pikkune Väike Väerada moodustab ühe osa terviseradade võrgustikust. Enne Väerajaks nimetamist oligi raja marsruut kasutusel terviserajana. Keskkonnateadlane **Reet Priiman** tegi 1990. aastate alguses Elvas uuringuid ja leidis, et ümbruskonna männimets ning veekogud avaldavad tervisele väga soodsat mõju. Aastal 2008 kujundati terviserada ümber Väikeseks Väerajaks. Raja äärde paigaldati 36 Eesti muinasjuttudest inspireeritud **puuskulptuuri**. Nende hulgas leidub inimkujusid, loomi, metsavaimi ja abstraktsemaid tegelasi. Kujude kaudu püüti terviseraja **energeetilised impulsid** ühendada **muinasjuttude võluväega**, et seeläbi veelgi võimendada looduse tervistavat mõju. Arvatakse, et Väerada aitab isegi krooniliste vaevuste, reuma, põletike ja astma puhul. Uus rada sai üleöö populaarseks ja Elva elanikud tunnistasid selle rajamise aasta teoks.

Esimene taies on Ilmapuu

Väike Väerada pakub vahvat jalutuskäiku mööda vahelduvat maastikku. Teekond saab alguse **Elva raudteejaamast**. Hakatuseks tuleb ületada raudtee ja seejärel pöörata paremale. Seal tervitab matkajaid esimene taies: Andres Rattasepa loodud **Ilmapuu** muinasjutust „Tule pildujad“. Peagi

10 MATKARADA SEIKLEJATELE

HARILAIU MATKARAJAD

Harilaiu poolsaar pole mitte ainult Vilsandi rahvusparki vanim, vaid paljude meelest ka kauneim osa. Juba 1924. aastal loodi Harilaiule haruldaste taimede ja pesitsevate lindude kaitseks ning ainupäraste rannaprotsesside jälgimiseks kaitseala. Ühtlasi oli see üks Eesti esimesi kaitsealasid. Saaremaa loodepoolseim poolsaar liideti 1993. aastal **Vilsandi rahvusparki** koosseisu. Harilaiu poolsaar pakub seiklemiseks 11 km pikkust matkarada. See on ringikujuline ja saab alguse männikuga ümbritsetud **Harilaiu puhkekohast**. Matkarajal on lubatud liikuda jalgratastega, kuid mitte mootorsõidukiga.

Kõred ja kaitsealused taimed

Otse parkla kõrvale rajatud lombid on mõeldud **juttself-kärnkonnadele ehk kõredele**. Rannaalade kinnikasvamise tõttu on kõred muutunud Eestis **ohustatud liigiks**. Harilaiul püütakse luua neile kudemiseks sobilikke elutingimusi. Raja esimene lõik kulgeb üle lageda **Harilaiu kaelakitsuse**, millest põhja poole jääb **Uudepanga laht** ja lõunasse **Haagilõugas**. Liivast ja kiviklibust koosneval pinnasel on taimkate hõredavõitu. Tegelikult pole Harilaiu taimestik veel täielikult välja kujunenud. Seega saavad botaanikud siin jälgida taimkatte arengut ja uute liikide lisandumist. Haruldastest taimedest kasvavad Harilaiu piirkonnas näiteks **rand-ogaputk**, **loim-vesipaunikas** ja **rand-orashein**.

Laialepa laht

Peagi saab lage ala läbi ning rada siseneb männikusse. Järgmine rajaosa kulgeb piki avamere ja **Laialepa lahe** vahelist **maakitsust**. Kitsaimas kohas lahutab kahte veekogu vaid 40 m. Laialepa laht on vanast merealahest tekkinud **riimveeline järv**. Veel suhteliselt hiljuti oli järv merega